

Arbetsordning
Reglemente
Bolags- och förbundsordning
Delegationsordning

**Riktlinje för insatser utan
individuell behovsprövning**

Beslutad av:	Socialnämnden
Beslutsdatum inkl. ev. §:	2026-05-20 § 59
Dokumentansvarig:	Socialchef
Dokumentet gäller för:	Socialnämnden
Dokumentet gäller från och med:	2026-05-20
Dokumentet gäller till och med:	Tills vidare
Ev. dokumentkoppling:	
Dnr:	SN 2026/000071-1.3.1

Innehåll

1.	Bakgrund	4
2.	Syfte.....	4
3.	Lagrum.....	4
4.	Särskilda regler för barn	4
5.	Insatser som inte får tillhandahållas utan individuell behovsprövning	5
6.	Krav på underlag för beslut om insatser	5
6.1	Beskrivning av insatsens innehåll och syfte	5
6.2	Risk- och konsekvensanalys av dokumentation	6
6.2.1	Beslut om dokumentation.....	7
6.3	Villkor.....	7
7.	Informationsskyldighet för utföraren	8

1. Bakgrund

Ny socialtjänst trädde i kraft den 1 juli 2025. Den nya Socialtjänstlagen ger kommunen befogenhet att erbjuda insatser utan individuell behovsprövning enligt 11 kap. 5 § socialtjänstlagen (2025:400), nämnden är inte skyldig att erbjuda insatser på det sättet. Varje enskild socialnämnd får ta ställning till om och hur bestämmelsen ska tillämpas i den egna kommunen. Vid insatser utan behovsprövning får socialnämnden bestämma att uppgifter som kan röja den enskildes identitet inte ska dokumenteras vid genomförande av en insats utan individuell behovsprövning, om det finns särskilda skäl. Vid särskilda skäl får uppgifter på gruppnivå ändå dokumenteras. Socialnämnden får även besluta om särskilda villkor ska gälla för att ta del av insatsen.

2. Syfte

Syftet med denna riktlinje är att konkretisera hur Mörbylånga kommun tillämpar möjligheten att tillhandahålla insatser för personliga behov utan individuell behovsprövning enligt 11 kap. 5 § i socialtjänstlagen (2025:400). Riktlinjen ska fungera som ett beslutande ramverk för verksamheten, genom att tydliggöra vilka krav och ställningstaganden som måste uppfyllas för att en insats ska få erbjudas. Den utgör det nödvändiga underlaget för när socialnämnden ska fatta beslut om vilka specifika insatser som ska tillhandahållas utan individuell behovsprövning. Genom att beskriva principerna för tillämpning, dokumentation och villkor säkerställer dokumentet att nämndens beslut fattas på ett rättssäkert sätt och att verksamheten har en enhetlig förståelse och tillämpning över tid.

3. Lagrum

Grunden i Mörbylånga kommun är att och fatta beslut enligt 10 kap. 1 § i socialtjänstlagen (2025:400), då socialnämnden ansvarar för att erbjuda insatser i form av rådgivning, omsorg, vård, stöd och annan hjälp till enskilda som behöver de.

I 11 kap. 5 § i Socialtjänstlagen (2025:400) framgår det också att socialnämnden får tillhandahålla insatser för att tillgodose personliga behov utan individuell behovsprövning.

4. Särskilda regler för barn

Socialnämnden får ge insatser utan behovsprövning till barn från 15 år utan vårdnadshavarens vetskap eller samtycke om insatsen är lämplig att tillhandahålla utan individuell behovsprövning (Socialtjänstlag 2025:400 21 kap. 2 §). Insatser får även tillhandahållas mot vårdnadshavarens uttryckliga vilja. En grundläggande förutsättning är dock alltid att barnet vill ta del av den aktuella insatsen.

Nämndens övergripande bedömning kring att erbjuda insatser enligt ovan är att barn är rättighetsbärare genom FN:s barnkonvention vilket innebär att varje barn ska ses som en individ med egna rättigheter, en personlig integritet, och egna behov och intressen. Insatser utan behovsprövning ges enbart till de barn som har en mogenhet och själva gör ett aktivt val att ta del av insatserna. Barnet som tar del av insatserna förstår vad den samtycker till och vad insatsen innebär.

Socialnämnden har möjlighet att ge insatser utan behovsprövning till barn mellan 12- 14 år med föräldrars samtycke (prop. 2024/25:89 s. 477). Socialnämnden kan även ge insatser utan behovsprövning till barn mellan 12–14 år utan vårdnadshavares samtycke men med deras kännedom vilket då ska regleras i delegationsordningen.

5. Insatser som inte får tillhandahållas utan individuell behovsprövning

Vissa insatser för personliga behovs har undantagits från möjligheten att tillhandahålla utan individuell behovsprövning (11 kap 5 § punkt 1-7 SoL). Dessa insatser är följande:

1. kontaktperson, kontaktfamilj eller kvalificerad kontaktperson,
2. vård i familjehem,
3. vård i LVM-hem,
4. vård i särskilda ungdomshem,
5. vård av barn eller unga mellan 18 och 20 år i jourhem, stödboende, skyddat boende och andra hem för vård eller boende utöver sådana LVM hem och särskilda ungdomshem som avses i 3 och 4,
6. bostad i ett boende för äldre personer eller för personer med funktionsnedsättning som avses i 8 kap. 4 eller 11 §, och
7. vård i hem för viss annan heldygnsvård.

Vuxna personer som har medföljande barn kommer inte heller kunna ta del av skyddat boende utan individuell behovsprövning. Däremot kommer insatsen skyddat boende utan individuell behovsprövning kunna tillhandahållas till den som har fyllt 21 år och inte har medföljande barn.

6. Krav på underlag för beslut om insatser

För att Socialnämnden ska kunna fatta beslut om att tillhandahålla en specifik insats utan individuell behovsprövning, krävs ett kompletterande underlag från den berörda verksamheten. Detta underlag ska innehålla:

1. Beskrivning av insatsens innehåll och syfte.
2. Risk- och konsekvensanalys samt dokumentation
3. Villkor

Utan ett sådant underlag kan nämnden inte fatta beslut om insatsen.

6.1 Beskrivning av insatsens innehåll och syfte

För att socialnämnden ska kunna fatta ett beslut om att tillhandahålla en specifik insats utan individuell behovsprövning krävs en mycket tydlig och konkret beskrivning av insatsen. En otydlig definition ökar risken för att insatsen blir svår att styra, följa upp eller avsluta, och kan i värsta fall leda till att den uppfattas som ”dold behovsprövning”. Underlaget från verksamheten ska därför innehålla följande detaljer:

- **Insatsens innehåll och struktur:** En noggrann beskrivning av vad insatsen faktiskt innebär i praktiken. Exempel på detta skulle kunna vara: vad händer under mötena eller träffarna? Används det någon specifik metodik, manual eller struktur? Är insatsen en öppen träffpunkt för social samvaro, en samtalsgrupp med ett specifikt tema, eller enskilda stödsamtal? Tydligheten här är avgörande för att utföraren ska veta exakt vad som ska erbjudas och för att deltagaren ska förstå vad de går in på.
- **Syfte och förväntade resultat:** En klar formulering av vad insatsen ska uppnå. Syftet ska vara kopplat till lagens intention om tidiga och förebyggande insatser. Exempel på detta skulle kunna vara: vad är huvudsyftet med att erbjuda denna insats utan behovsprövning? Är syftet att förebygga allvarligare problem, öka social samvaro, ge tidig information, eller stödja i en specifik livssituation?

6.2 Risk- och konsekvensanalys av dokumentation

För att Socialnämnden ska kunna fatta ett beslut om hur dokumentation ska ske vid en insats utan individuell behovsprövning krävs en djupgående risk- och konsekvensanalys från den berörda verksamheten. Denna analys är avgörande för att bedöma om det föreligger särskilda skäl för att undanta insatsen från huvudregeln om dokumentation av identitet, enligt 14 kap. 5 § i socialtjänstlagen (2025:400).

Analysen ska särskilt redogöra för följande aspekter:

- **Motivering till särskilda skäl för anonymitet:** Verksamheten måste förklara varför det är svårt att nå målgruppen utan möjlighet till anonymitet (t.ex. vid våld i nära relation, hedersrelaterat våld eller skadligt bruk) och varför dokumentation av identitet skulle skapa ett hinder för insatsen (t.ex. vid öppna mötesplatser). Om insatsen kräver att historik följs över tid, som vid återkommande samtal, måste detta vägas mot anonymitetskravet. Om identitet är avgörande för att insatsen ska bli ändamålsenlig, ska undantag från dokumentation inte beviljas. Om särskilda skäl inte kan styrkas i analysen, måste verksamheten dokumentera identitet enligt huvudregeln.
- **Integritet och sekretess för barn:** Om insatsen riktar sig till barn, 15–18 år utan vårdnadshavarens samtycke, måste analysen beskriva hur sekretessprövning ska hanteras.
- **Undvikande av dold behovsprövning:** Analysen ska visa att insatsen inte kräver omfattande kartläggningar eller detaljerad informationssamling som i praktiken motsvarar en utredning. Det ska beskrivas hur tröskeln hålls låg och hur insatsen kan erbjudas direkt utan att en utredning inleds.
- **Konsekvenser av bristande dokumentation:** En bedömning av riskerna om personliga förhållanden inte dokumenteras. Exempel på ställningstagande skulle kunna vara: är det möjligt att följa upp insatsens kvalitet och måluppfyllelse utan att röja identitet? Finns det risk för att insatsen blir ineffektiv om historik saknas?

6.2.1 Beslut om dokumentation

Baserat på ovanstående analys ska nämnden fatta ett beslut om vad och hur dokumentationen ska ske för den specifika insatsen. Till underlag för beslut till socialnämnden behöver det finnas med en bedömning kring insatsen enligt punkterna nedan. En beskrivning behöver också finnas med om vilka uppgifter som är av betydelse att dokumentera för att kunna genomföra och följa upp insatsen.

1. **Insats utan undantag:** Huvudregeln är genomförande av alla insatser ska dokumenteras enligt 14 kap. 3 § SoL. Detta gäller även insatser utan individuell behovsprövning. Socialnämnden beslutar vad som ska dokumenteras.
2. **Insats med undantag från skyldigheten att dokumentera den enskildes identitet:** Om nämnden, på grundval av riskanalysen, bedömer att det föreligger särskilda skäl, kan beslut fattas om att uppgifter som kan röja den enskildes identitet (namn, personnummer, adress) inte ska dokumenteras (14 kap. 5 § SoL). Även vid ett sådant undantag ska avidentifierade uppgifter dokumenteras för verksamhetsuppföljning (t.ex. antal deltagare, ålder, kön, generella problemområden och/eller orsaker till avbrott).
3. **Rådgivning:** Insatser i form av rådgivning gäller ett särskilt undantag där uppgifter om personliga förhållanden inte behöver dokumenteras alls för att möjliggöra anonymitet. Denna kategori används restriktivt och dokumenteras enligt praxis.

6.3 Villkor

Enligt proposition 2024/25:89 har socialnämnden möjlighet att besluta att en viss insats ska tillhandahållas till en avgränsad målgrupp. För att nämnden ska kunna fatta ett sådant beslut krävs ett tydligt underlag som specificerar exakt vem insatsen riktar sig till, exempelvis unga mellan 15–18 år, föräldrar till barn i skolåldern eller personer med specifika behov. Om målgruppen är avgränsad måste detta motiveras med sakliga skäl för att undvika diskriminering, och underlaget ska tydliggöra om insatsen är öppen för alla inom gruppen eller om det finns kvoter och begränsningar. Dessutom ska underlaget beskriva hur länge insatsen kan ges; insatser utan behovsprövning bör ofta vara tidsbegränsade, till exempel till ett år eller ett visst antal träffar, för att undvika att de pågår på obestämd tid utan uppföljning.

Om insatsen är förenad med villkor, såsom ålder, diagnos eller geografiskt område, ska utföraren pröva om den sökande uppfyller dessa. Denna kontroll ska vara summarisk och enkel att genomföra, till exempel genom uppvisad ID-handling, och får inte innefatta någon egen bedömning eller myndighetsutövning från utförarens sida. Om villkoren är uppfyllda har den sökande rätt att ta del av insatsen utan individuell behovsprövning. Om villkoren däremot inte är uppfyllda har personen inte rätt till insatsen enligt 11 kap. 5 §, men har alltid rätt att ansöka om att få sin situation individuellt prövad enligt 11 kap. 1 § SoL. Detta system säkerställer att insatserna erbjuds rättssäkert till den avsedda målgruppen, medan den enskildes rätt till en individuell prövning aldrig inskränks. Insatser som beskrivs i denna riktlinje avser i huvudsak kommuninvånare i Mörbylånga kommun, om inget annat specificeras.

7. Informationsskyldighet för utföraren

Utföraren har en skyldighet, enligt 11 kap 6 § socialtjänstlag (2025:400), att informera enskilda som vänder sig till verksamheten om möjligheten att ansöka om behovsprövade insatser för personliga behov. Informationen ska lämnas på lämpligt sätt och i lämplig utsträckning.